

Asia: VN/7167/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kalliolar Asianajotoimisto Oy jättää Strategic Explorations Oy:n puolesta lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta. Kiitämme mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

Valtiovarainministeriö esittää, että kaivosmineraaliveroa nostettaisiin siten, että veron vuotuinen tuotto lisääntyisi noin 70 miljoonaa eurolla, jolloin veron kokonaistuotto olisi noin 100 miljoonaa euroa vuodessa. Tässä lausunnossa otetaan erityisesti kantaa vaikutuksiin, joita mahdollinen kaivosmineraaliveron nosto aiheuttaisi malminetsintätoiminnalle Suomessa.

Strategic Explorations Oy on harjoittanut Suomessa malminetsintää vuodesta 2019. Yhtiön malminetsintäluupihakemusalueet sijaitsevat Taivalkoskella ja Posiolla Rautaruukin entisen Mustavaaran kaivoksen läheisyydessä. Yhtiön omistaa sen emoyhtiö, Strategic Resources Inc., joka on listattu Toronton pörssissä Kanadassa. Strategic Resources Inc. tai sen suomalainen tytäryhtiö eivät toistaiseksi harjoita kaivostoimintaa vaan ne keskittyvät lupaavien esiintymien etsimiseen ja kehittämiseen Kanadassa Quebecin osavaltiossa ja Suomessa.

Järjestelmällinen malminetsintätoiminta on edellytys sille, että kaivostoimintaa voidaan harjoittaa. Malminetsintä on pitkäjänteistä toimintaa, ja prosessi kaivosmineraaliesiintymän löytymisestä kaivoksen avaamiseen voi kestää kymmeniä vuosia. 2000-luvulla Suomi on ollut muun muassa kanadalaisen Fraser Instituten arvioiden mukaan houkutteleva kohde kaivosinvestoinneille ja Suomeen onkin sijoitettu pääomaa malminetsintään. Suomessa toimii arviolta useita kymmeniä yhtiöitä, jotka ovat vastaavanlaisessa asemassa kuin Strategic Explorations Oy.

Malminetsintään on käytetty 2020-luvulla Suomessa 65-90 miljoonaa euroa vuosittain. Malminetsintään käytettävät resurssit jakaantuvat erilaisiin kohteisiin. Toimivien kaivosyhtiöiden tutkimukset painottuvat monesti tunnettujen malmioiden läheisyyteen, mutta kaivostoiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää tehdä myös niin kutsuttua grassroot-tutkimusta, mikä tarkoittaa tutkimusta sellaisilla alueilla, joiden kallioperästä on hyvin vähän ennakkotietoa. Mahdollisen lupaavan esiintymän löytyessä tutkimustyötä voidaan jatkaa useita vuosia ennen kuin esiintymän hyödynnettävyys voidaan määrittää riittävällä tarkkuudella; aikataulu riippuu muun muassa metallien hinnoista ja rahoituksen saatavuudesta.

Suomessa malminetsintä on 1990-luvun puolivälistä lähtien toiminut vapaasti ja markkinatalousperusteisesti. Kansainväliset pörssilistatut yhtiöt ovat saaneet kotimaisista pörsseistään, kuten Kanadasta ja Australiasta, rahoitusta ja käyttäneet sitä malminetsintään Suomessa. Vuositasolla kansainvälisesti toimivat malminetsintäyhtiöt suorittavat merkittävän osan malminetsinnästä Suomessa.

Tällaisten yhtiöiden toiminta-alue on maailmanlaajuinen ja nämä pörssiin listatut malminetsintään keskittyvät yhtiöt valitsevat erilaisten kriteerien perusteella, missä harjoittavat malminetsintää. Markkinataloudessa olennainen kriteeri on toiminnan tuloksellisuus. Malminetsintätoiminnan on voitava olla potentiaalisesti erittäin tuottoisaa, jotta yhtiöt voivat ottaa riskin siitä, ettei malminetsintätyö johdakaan tuloksiin.

Malminetsintä on suhteellisen hidasta ja pitkäjänteistä työtä, minkä vuoksi lainsäädäntöympäristöön ja toimintaan tehtävät muutokset vaikuttavat pitkällä aikavälillä. Tällä hetkellä toiminnassa olevien kaivosten malmeista suurin osa on löydetty ennen 1990-luvun puoliväliä, jolloin malminetsintä oli GTK:n ja valtionyhtiöiden harjoittamaa toimintaa, eivätkä ulkomaiset yhtiöt toimineet tai sijoittaneet malminetsintään Suomessa. Suomen viiden suurimman toimivan kaivoksen (Terrafame Sotkamo, Boliden Kevitsa Sodankylä, Yara Siilinjärvi, Agnico Eagle Kittilä, Outokumpu Keminmaa) esiintymät on aikoinaan löydetty valtion budjettirahoituksella GTK:n suorittamissa etsinnöissä tai valtion omistamien yhtiöiden, pääasiassa Outokummun, malminetsintätoiminnan tuloksena.

Suomessa 2000-luvulla alkaneet kansainvälisellä yksityisellä pääomalla toteutetut malminetsinnät ovat johtaneet tuloksiin ja useita uusia kaivoshankkeita on valmisteilla. Suomi on Euroopan mittakaavassa merkittävä kaivosmaa ja Suomella on edellytykset pysyä sellaisena tulevaisuudessa.

Malminetsintäyhtiöt voivat tehdä voittoa vain, jos etsintä johtaa hyödyntämiskelpoisen esiintymän löytämiseen. Tällöinkin hyödyntämisen tulee olla kustannustasoltaan metallin hinta huomioon ottaen riittävän kannattavaa, jotta hanketta kannattaa kehittää eteenpäin ja investoida esiintymän täsmentämiseen.

Esitetty kaivosmineraaliveron korotus voi tehdä nykyisellä verotasolla hyödyntämiskelpoisista esiintymistä kannattamattomia, jolloin jatkotutkimukset jäävät tekemättä. Veronkorotus leikkaa myös malminetsintäyhtiöiden mahdollisia voittoja kaikissa esiintymissä. Suhteessa malminetsinnässä käytettäviin rahamääriin veronkorotus on merkittävä ja vaikuttaa siihen, kuinka houkutteleva kohde Suomi on tällaisille investoinneille.

Kaivosmineraaliveron tasoa arvioitaessa on otettava huomioon, että Strategic Explorations Oy:n emoyhtiön ja vastaavien malminetsintäyhtiöiden toiminta-alue on potentiaalisesti koko maailma, ja maailmassa on valtioita, kuten esimerkiksi Saudi-Arabia, jotka käyttävät valtion budjettivaroja vuositasolla kymmeniä tai jopa satoja miljoonia euroja joko suoraan malminetsintään tai houkutellakseen yksityisiä toimijoita suorittamaan malminetsintää alueillaan. Samoin esimerkiksi Kanadassa on säädetty verovähennysoikeuksia malminetsintään käytetyistä kustannuksista. Myös muualla kuin Euroopassa tunnustetaan ns. kriittisten raaka-aineiden merkitys ja malminetsintään käytetyt resurssit voivat ohjautua sen mukaisesti.

On vaarana, että Suomen kansainvälinen kilpailukyky laskee veronkorotusten myötä, ottaen huomioon myös muut alaa koskevat muutokset, kuten kaivosten siirto ylempään sähköveroluokkaan. Erityisesti kaivosmineraaliverolain muutos tulee vaikuttamaan alhaisten mineraalipitoisuuksien esiintymien tulevaan malminetsintään ja hyödyntämiseen sekä kaivosten elinkaareen.

Näin suurella veronkorotuksella on vaarana, että Suomen houkuttelevuus malminetsintään ja esiintymien kehittämiseen keskittyvien yhtiöiden kannalta heikkenee. Mikäli esimerkiksi kriittisten raaka-aineiden etsintää haluttaisiin tällaisessa tilanteessa edistää, malminetsinnän rahoituksessa voitaisiin joutua palaamaan 1990-luvun alkupuolen malliin, jossa malminetsintää suoritetaan valtion budjettivaroista tai valtionyhtiö osoitettaisiin ministeriön omistajaohjauksella suorittamaan malminetsintää. Mikäli julkisia varoja ohjattaisiin malminetsinnän rahoitukseen, kaivosmineraaliveron ennakoitu tosiasiallinen tuotto ei olisi niin suuri kuin nyt luonnoksessa on kaavailtu. Tällainen vaikutus olisi havaittavissa vasta vuosien kuluttua.

Ennen esitettyä kaivosmineraaliveron korotusta olisi syytä huolellisesti selvittää, mikä on veronkorotuksen ennakoitu vaikutus malminetsintään ja kaivostoimintaa harjoittavien yhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä arvioida verotuotto nämä muut vaikutukset huomioon ottaen. Lisäksi on syytä arvioida, johtaako veronkorotus ristiriitaan esimerkiksi Kansallisessa mineraalistrategiassa (2024) tai EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa.

Forss Matias

Kalliolar Asianajotoimisto Oy - Strategic Explorations Oy